

ségszerűen bűn.“ Majd hozzát teszi: „A szociológiában nem értéktételeket hozunk, hanem csak megállapítjuk ezt a jelenséget is, mint a társadalmi szerkezet átváltoztatásának egyik eszközét.“

P. Andrei szociológiáját a román tudományos irodalom, mint eseményt könyvelte s joggal: könyve a kérdés világirodalmi anyagának ismeretében készült, nemes tárgyilagossággal. A könyv szelleme: hagyományosan humanista. Ebben áll nevelő és építő ereje. (*Mezei Dezső*)

OLIVER BRACHFELD: EL EXAMEN DE LA INTELIGENCIA EN LOS NIÑOS. (Gerona, Madrid, 1936)

Ez a kis könyv filléres áron került forgalomba az egész spanyol nyelvterületen, és elsősorban a tanítók és tanárok számára íródott. Voltaképpen szerzőnek egy, a budapesti egyetem lélektani tárgyú pályázataára beküldött pályamunkája, még 1931-ből. Szerző is reáírhatta volna a spanyol nyelven nagy sikert aratott könyv fedelére, mint valaha Schopenhauer: „A budapesti m. kir. Pázmány Péter Tudományegyetem pályázatán pályadíjat *nem* nyert...“ (A pályázatra két mű érkezett be; a másikat egy katolikus pap írta).

A több, mint százoldalas könyvecske kevesebbet és többet hoz, mint amennyit címe ígér. *Kevesebbet* annyiban, hogy nem foglalkozik a kérdés gyakorlati megvilágításával; csupán annak elméletét adja. (Ezért a hiányért nem kárpótol a függelékben közölt két barcelonai *test* sem, amelyek különben nem is gyermekek intelligencia-vizsgálatának céljaira készültek, és különben is fogyatékosak). *Többet* pedig annyiban, hogy az intelligencia-vizsgálat egész kérdését kifejti az olvasó előtt, harminckilenc apró, világos, élénken írott és szellemes fejezetben.

Ha a szerző fentebb ismertetett művében joggal tiltakozik az ellen, hogy egyes polgári pszichotechnikusok tudományukat az osztályharc-szolgáltatába állítsák, ebben a könyvében utat mutat az igazán elfogulatlan pszichotechnikának. Binetből indul ki, akinek életművét még ma is irányadónak tartja és akit ugyyszólván rehabilitál. Vajjon mit ér az intelligencia, veti fel a kérdést, ha nem kérdezzük meg egyszersmind azt is: feltéve, hogy a kísérleti személy intelligens, vajjon *mire használja fel* az intelligenciáját? Az intelligencia vizsgálat ezzel túlnő a pszichotechnikai eljárások keretein, és a személyiség-vizsgálat részévé lesz, amelyből persze a mélység-lélektan és a karakterológia is ki kell, hogy vegye a maga részét.

A néhányoldalas függelék a temperamentumos kis dolgozat megírása óta megjelent irodalmat ismerteti összefoglalóan. Egyuttal állást foglal a kísérleti műveletek kapcsán kifejlődött azzal a rossz szokással szemben is, amely *túlértékeli* a gyorsaság-faktort a kitűzött feladatok elvégzésénél, míg a lassabban dolgozó gyermekeket és felnőtteket jogosulatlanul „lepontozza“. (*T. A.*)

BARTÓK BÉLA: NÉPZENÉNK ÉS A SZOMSZÉD NÉPEK ZENÉJE
(Népszerű zenefüzetek, 3. szám)

A zene hiveinek haladó seregében jóleső megállapítani, hogy korunk nagy muzsikusai szinte kivétel nélkül a társadalmi haladás hivei. Mint- ha a régi nagy mesterek örökségeként maradt volna rájuk ez a magatartás, akik közül pl. *Mozart* a korában forradalmi hitvallás számba menő szabadkőműves volt, *Beethoven* pedig mindvégig kitartóan szabad- elvű. Korukat a napjainktól elválasztó hosszú évszázad alatt a zene nagy mestereinek mindig küzdeniök kellett társadalmuk rossz tényezői ellen (az ifju *Wagner*) s a szervezett regresszió korában annál kimagas-

lőbb Toscanini, Bruno Walter és társaik kiállása, akiket nem bir magával ragadni az annyi igaz értéket elsöprő európai barbarista áramlat. A kimondottan előadó zeneművészek esetében — érthető okokból — még jelentősebb az ilyen tiszta magatartás. Ebből a szempontból kell értékelni Bartók Béla magatartásbeli megnyilvánulásait is, melyekkel időről-időre egyrészt hazája elmaradt köreit rémíti meg, másrészt ugyanakkor Európa haladó gondolkodású embereiben újra bebizonyítja, hogy az igazi művészi nagyság mindig emberi nagysággal karöltve jár. Valóban: az igazi emberiség hőstét kell tisztelnünk Bartók Bélában. Amióta nevét ismerjük, meggyőződéseivel — legyenek azok tisztán zeneiek vagy társadalmiak — sohasem állt félre. Pár héttel ezelőtt kategórikusan tiltotta le rádiószereplései átvitelét Német- és Olaszországba, nemsokára azután pedig elsőnek írta alá a Féja elítélése ellen tiltakozó magyar szellemi vezetők nyilatkozatát. Viszont ez a tétel meg is fordítható: legsajátosabb művészi munkássága is ugyanolyan határozott irányu, mint világnézete. Csak egyik legutóbb megjelent munkájába kell belelapoznunk e Bartók életében megnyilvánuló magasrendű egység megállapítására. A mindössze pároldalas tanulmány, mely a magyar népzene ősi eredetét bizonyítja, a magyar népi zene bemutatásának legfontosabb dokumentuma. Írásmódja csak sajátos és utánozhatatlan játékkéltusával, azzal a klasszicitással jellemezhető, mellyel hangversenyein a régi olasz mestereket interpretálja. Ehhez hasonló érzést keltenek az olvasóban magvas, értelem-tiszta mondatai, amiket mindig egyetlen cél vezet: a lényeg hű kifejezése, az igazság kiderítése. Eljárása különben megejtően didaktikus. Bevezetőjében megismertet a népi zene alapfogalmaival, de oly egyszerűen, hogy a legcsekélyebb zenei tudással rendelkező olvasó is megérti azután a tanulmány gondolatsorának felépítését, amikor egy csomó magyar népi dallamot hasonlít össze a magyarsággal szomszédos népek azonos hangzású népi dallamaival és megfellebbezhetetlenül eljut az igazsághoz. Módszere, amivel ezt a nehezen összefogható, számtalan kisiklásra alkalmas témát kezeli mindvégig dialektikus és realista. Sohasem valami eleve konstruált s a magyarságra nézve előnyös beállításhoz keresi a bizonyítékokat. Mindenütt a haladás magasabbrendű nemzeti érzése jellemzi, amikor például zenei művelődésünk történelmi elemzése során a paraszti és az uralmi rétegek ellentétes szerepét kiemeli. És mintha előre érezte volna, hogy tanulmánya okot szolgáltat majd némelyeknek arra, hogy benne az elfogult magyart támadhassák, siet megemlíteni, hogy vizsgálatai eredményét akkor is közzétette volna, ha ez nem kedvezne a magyarságnak. Viszont annál nagyobb örömmel állapítja meg, hogy „a magyar falu régi és új dallamanyaga magyar kulturkincs, olyan kulturkincs, amit nem jelenlegi szomszédainktól vettünk kölcsön, hanem amiből mi adtunk nekik.“ (—r—ő.)

HEGEDÜS LORÁNT: KÉT ANDRASSY ÉS KÉT TISZA
(Athénæum, Budapest, 1937)

Romantikus rajzot írni a közelmúlt szereplőiről, hálás feladat, mert sok embert érdekelnek, de egyben felelősségteljes is, nemcsak azért, mert kritikai írás, de azért is, mert nemcsak író beszél, de a tények, az eredmények is beszélnek önmagukért Hegedűs Loránt könyve érdekes a népszerű téma szempontjából, mert olyan eseményekről ír, melyeknek ő is részese volt vagy szemtanúja vagy legalább is családbeli beavatottja, de éppen ez a közeli részvétel, ez a nagy intimitás akadályozza meg abban, hogy kétségtelen jólétesültsége mellett is objektív képet adjon emberekről és eseményekről. Pedig a két Tisza és két Andrássy annyira determi-